

HASIER ETXEBERRIA

BANDERA PIRATAK

Ruper Ordorikak *Hautsi da Anphora* izeneko diska luze miragarri hura argitara eman zuenean, neure belaunaldiaren sentsibilitaterik finena ezagutu nuen bertako abesti eta musiketari. Ordura arte entzun gabeko zerbait ikusi nion lan hari, bai musika beraren eklektikotasun aitzindariari eta baita agertzen zen poemen aukeraketa dotoreari ere. Belarrietatik barrura sartu zitzaidanetik, nere bihotzeko eskanerrearantz geruza nabarmena da *Hautsi da Anphora* hura.

Diska hartako kanturik onena ez bada ere, bazen bat, (eta bada oraindik ere), buruz ikasi nuena. Hitzak bertso gintzarekin eruditik sortu zituen Atxagak eta doinua ere tradizionaltasunez busti zuen Ordorikak. Usain zaharrez betetako proposamen berri bat zen. *Ez duk eten katea* pentsatu nuen pozarren:

*... apaizei sotanak dizkiet kenduko
itsasuntzi piraten banderak egiteko
tiobibo batean denok gara igoko
txintxuak garelako ez dugu ordainduko.*

Jai eta esperantza-kantua zen. Alaia oso. Izpiritu, filosofia eta jokaera baikor baten adierazlea. Lotsagabea ere bai, apur bat behintzat. Baina bada-ezpada, kantua *danger* zioen bere amaieran:

*... txit ondo hitz egingen eskuetan geldi
borreroak baditu milaka aurpegi.*

Azken oharrari kasu handirik egin gabe, mezu baikorrarekin geratu nintzen ni eta geratu ginen gu. Baina hara non, ikusitakoak ikusita, etorkizunari buruzko poema eta kantu hura, alaitasun eta itxaropenezko ereserki izatetik, antipofezia izatera iritsi den.

Parafrasegintza onartzen badidazue, apaizei ez diegu guk sotanarik kendu. Beraiek hala nahi izan dutelako erantzi dituzte arropa beltzak, bide batez beraien bandera pirata propioak eraikitzeko.

Azken urteotan eduki dugun tiobibo bakarra, aldaketa politiko-instituzionala izan da, ez besterik. Nik behintzat ez dut ikusi bestelako txinbili-txanbolorik. Eta gu ez gara inora igo, beraien tiobibora igoarazi gaituzte derrigorrean, eta ez dohainik, ezta gutxiago ere. Zoritzarrez, ordaindu ere, ordaindu beharko baitugu gogotik, denon larrutik.

Aparteko plazera ematen du frantzizkotar ohiek zuzendutako aldizkari beronetan, Ordorika-Atxagaren kantu hark deabrukeriarako deia egiten zuela aitortzeak. Deabrukeria izan behar baitu apaizei sotanak kendu, kantzontzilotan laga eta kaskezur eta guzti, bandera piratak aidera jasotzeak. Ez zen makala abestiak zekarren apustua.

Baina desioa, esan bezala, ez zen bete: apaiz beraiek hasi zitzaizkigun erantzten, sotanak kentzen eta gure politikagintzan, ekonomian eta norabidearen zentzuan erabakiorrak diren lekuak betetzen. Apaiz, seminarista, teologo, fraile, eta abarrek, lotsagabeki hartu zuten aurrea hain elizkoi den gure gizarte honetan. Batikanoan ezik, munduan ez da inon izango euskal kulturgintzan bezainbeste abadekume metro karratu bakoitzeko.

Santu multikolore guzti hauek, herriaren gidaritzarako baimena lortu zuten bapateko laikotzearekin. Intzentsu eta kontraintzentsu usainez igurtzi zituzten bazterrak, edozein alorretan gainera, edozein bidetan: ezkerretik, eskuinetik, erditik, denek zuten eta dute arrazoi, lehen, orain eta beti. Denek dute Erroman, Alemanian, Belgikan, Arantzazun edo beste nonbait ikasitako erretorikarako gaitasuna. Herriarekiko konprometuzaz bete dute kalbario honetako bidea eta santutasunerako penitentzia.

Unibertsitatera, eskoletara, instituzioetara, alderdietara, komunikabideetara... noranahi jo zuten soldata bila eta gaur beren eskuetan dago gure politikagintza eta ardura publikoaren zati handi bat. Esate baterako, oso urrutira joan gabe, gehiengoak bozkatu duen alderdia Jesusen Lagundiko ikasle izandako baten gidaritzapean dago. Kultur politika erabakitzen duena, teologo katolikoa da. Eta gauza bera esan liteke gure bizitza publikoa osatzen duten hainbat eta hainbat arloz.

Guzti honek ekarri dituenen artean, bada gauza bat, biziki kezkatzen nauena, eragin izugarria baitauka gure gizarte honetako harreman eta erabakietan. Pekatuaren zentzua da. Baten batek kritika edo ezadostasunen bat agertzen duenean, pekatari bihurtzen da automatikoki eta, jakina, pekatariak, gehienez ere, barkamena merezi du eta ez besterik. Haren hitzak pekatuzkoak dira eta entzungorrena egin behar iradokizunik txikiena onartu baino lehen.

Aniztasuna eta zabaltasuna behar den unean, *beti kontra dauden zakurrak* baizik ez dira ikusten, berdin da zer dioten, zer egiten duten, beraiengandik ez baitaiteke ezer onik espero. Ezin konponduak bihurtzen dira berez logika apur batez erraz konpontzeko modukoak diren arazoak. Korapilo funtzional horrek harrapatuta gabiltza denok azken urteotan, eta piskatean ez dauka konponduko denaren seinalerik.

Diodan guzti honi buruzko bi adibide jartze aldera, oso gertu dauzkagun bi gertakizun, eta tartean lau izen-abizen, aipatu nahi nituzke. Nola ez, bada, *Euskaldunon Egunkaria*-z eta Guggenheim museoaz ari naiz.

Euskaldunon Egunkaria-rekin gertatutako lotsamangarrikeria, nahikoa litzateke edozein politikari zintzo bere lekutik kanpo uzteko. Baina hemen ez. Oso ondo ulertzen ez dudan fede harrigarri bat dago politikariarekiko: *ne re alderdikoa bada, ondo dabil. Arrazoia izango du, noski*. Erabaki eta juzku propioak edukitzeko eskubidea satortzen du jokaera horrek. *Euskaldunon Egunkaria*-ren kasuan, hitzik eta agerpenik ere ez da erabiltzen jada Kultura Sailburuaren portaera arrazoitu nahi den orduan. Horrela da eta puntu. Azterketarako ahalmena alde batera laga da eta hala, 1990. urtean Joseba Arregi jaunak «aurtengo urtea bukatu baino lehen guk egindako egunkaria kalean izango da» kameran aurrean esan izana, haizeak eraman dezake errazki. Jose Ramon Beloki jaunak jaso zituen ordainketa alferrikakoak denboraren urak irentsiko ditu eta euskarazko egunkari bat eraikitzeke zeuden aurrediruak, Sabino Arana fundazioari edo zernahiri emango zaizkio *Egunkaria* Sortzen-eko pekatari horiei eman baino lehen.

Alferrikakoak gertatzen dira eguneroko praxia eta behin eta berriz agerian jarritako euskararenganako kezka eta ahale-

gina. Eta ez da ezer gertatzen. Betiko lau zakurren zaunkak baino ez dira urrutian entzuten.

Antzerako gauza gertatzen da Guggenheim museoaren auzian ere. Debaterik eta gardentasunik gabe onartu eta sinatu da, kulturgintzan dihardutenentzat erabat kezagarria den proiektu bat. Hain zuzen ere, azken hamar urteotan zehar eginitako kultur politikari buruzko azterketa sendo bat egin beharreko unean, datozen urteak baldintzatzen dituen proiektua onartu du Arregik. Kontsentsu politiko-koiunturalaren laguntzaz, hori bai, baina kultur eragileen inolako adostasunik gabe. Eta guztia gutxi balitz, irtenbide ekonomikoaren kolorez jantzi nahi du Arzallusek «Guggenheim-ek gastua baino irabazi gehiago sortuko du» dioenean (92-I-19). Zer gertatuko litzateke hala ez balitz? Zer egingo luke Xabier Arzallus jaunak bere errua ordaintzeko? Goiko Jaunari errezatu egindako pekatuak barka diezazkion, ala, Fatimara peregrinazio bat antolatatu?

Herri honetan diren artista eta kultur eragile gehienak ez dira aintzakotzat hartu beren kritiketan. «Betiko zakurrak lepoko ezberdinarekin» esan du Arregik 1992 honetan, baina ez da hori okerrena: gizarteak erantzuteko ahalmena galdu egin du.

Gizarteari bost axola zaio Arregiren politika Estatu-Arkitetuarena edo Estatu-Mezenasarena den. Hori lau katuren kezka baizik ez da, eta hala doaz gauzak. Nahikoa egiten du oinezkoak auto berriaren letrak ordaindu eta egunkariak irakurtzearekin: «Arregik piztu duen eztabaida ona da, kulturari buruzko eztabaida beharrezkoa baita. Kulturgintzan ere gauza asko dago aztertu beharra. Norabidea erabaki behar da.» (Mikel Atxagak, Deian, 92-II-7an, erabakiak aspaldi hartuta zeude-nean).

Errotarriak irentsarazi nahi dizkiguten garai hauetan, nik behintzat, argi dut *Euskaldunon Egunkaria* ez dela ari euskara ren kaltetan. Badakit Guggenheim-en aurkako jarre rek herri honen etorkizun hobea dutela amets. Eta hori, segurantzia hori, denak batera errezatzen jarri eta mirari bat lortzen ez badute behintzat, oraindik ere zaunkarako gogoz gabiltzan zakur pekatari on altxorra da. Anphora barruko altxorrik preziatuena. Aberats gara, beraz. Gora geu.